

LT

LT

LT

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 2010.5.12
KOM(2010) 250 galutinis

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ
TARYBAI, TARYBAI, EUROPOS CENTRINIAM BANKUI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Ekonominės politikos koordinavimo stiprinimas

„Euro zonos valdymą ir ekonominės politikos koordinavimą būtina gerinti. Tam reikės užtikrinti nuodugnesnę ir platesnę ekonominę priežiūrą siekiant orientuoti fiskalinę politiką ciklo metu ir ilguoju laikotarpiu ir kartu mažinti ekonomikos augimo, infliacijos ir konkurencingumo skirtumus.“ (Komisijos komunikatas „EPS@10: Ekonominės ir pinigų sąjungos laimėjimai ir uždaviniai po 10 metų nuo jos sukūrimo“, 2008 m. gegužės 7 d., IP/08/716)

I. ĮVADAS

Pasaulinė ekonomikos krizė tapo esamų Europos Sąjungos ekonominės politikos koordinavimo mechanizmų išbandymu ir atskleidė trūkumų. Dėl ankstesnių nukrypimų nuo pagrindinių taisyklių ir principų ypatingų sunkumų patyrė Ekonominė ir pinigų sąjunga. Esamos priežiūros procedūros nebuvo pakankamai išsamios. Šiame komunikate siūlomos priemonės, kurių artimiausiu metu reikėtų imtis remiantis Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo siekiant ištaisyti padėtį.

Tokios ekonomikos krizės, kaip ši, mūsų karta niekada anksčiau nebuvo išgyvenusi. Per pastarąjį dešimtmetį pasiektų ekonomikos augimo ir naujų darbo vietų kūrimo rezultatų akimirksniu nebeliko, ir krizė parodė esminius mūsų ekonomikos trūkumus. Dėl prieš krizę susidariusio fiskalinio ir kito makroekonominio disbalanso ES ekonomika buvo pažeidžiama ištikus pasauliniam finansų ir ekonomikos nuosmukiui. Didelis poveikis padarytas viešiesiems finansams: biudžeto deficitas vidutiniškai išaugo iki 7 % BVP, o skola viršijo 80 % BVP – akivaizdžiai viršytos Sutartyje nustatytos atitinkamai 3 % ir 60 % BVP patatinės vertės.

Didelės valstybių skolos negali įsitvirtinti ilgam. Strategijos „Europa 2020“, kurią kovo mėn. patvirtino Europos Vadovų Taryba, įgyvendinimo siekis turi būti grindžiamas patikima paramos priemonių nutraukimo strategija. Ateinančiais metais ES laukia sunkūs uždaviniai – reikės vykdyti fiskalinį konsolidavimą ir kartu užtikrinti pakankamai tvarų augimą. Stabilumo ir augimo pakte nustatyta tinkama metodiško išėjimo iš krizės sistema. Bet siekiant remti ES ekonomikos augimo potencialą ir mūsų socialinių modelių tvarumą, konsoliduojant viešuosius finansus būtina nustatyti prioritetus ir apsispręsti dėl svarbių dalykų: ES lygmens koordinavimas bus lemiamas atliekant šią užduotį ir padės išspręsti netiesioginio poveikio problemą.

Pastaroji finansų krizė ir tai, kad reikėjo finansiškai paremti Graikijos ekonomiką, aiškiau nei kada nors anksčiau parodė ES valstybių, ypač euro zonos valstybių, ekonomikos tarpusavio priklausomumą. Narystė ES, kur veikia tvirta 500 mln. gyventojų vidaus rinka, o šešiolika valstybių narių turi bendrą valiutą, buvo valstybėms narėms paspartis. Dėl esamų koordinavimo priemonių ir metodų ES galėjo sutelkti ekonomikos gaivinimo pastangas ir įveikti sunkumus, kurių nė viena valstybė narė pati nebūtų įveikusi. Tačiau pastarojo meto patirtis taip pat parodė dabartinės sistemos trūkumus ir silpnąsias vietas, dėl to atsirado poreikis glaudžiau ir anksčiau koordinuoti politiką, sukurti papildomus prevencijos ir koregavimo mechanizmus ir krizių sprendimo priemonę euro zonos valstybėms narėms.

Reaguojant į krizės sukeltas neatidėliotinas problemas imtasi skubių veiksmų – neeiliniame gegužės 9 d. vykusiam Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos posėdyje remiantis Komisijos pasiūlymu priimtas sprendimas kurti Europos stabilizavimo mechanizmą ir sutarta dėl tvirto įsipareigojimo prireikus sparčiau vykdyti fiskalinį konsolidavimą. Reikėtų pasimokyti iš ankstesnės patirties ir imtis veiksmų ES ekonominio valdymo sistemai stiprinti. Šiame komunikate Komisija pateikia trimis ramsčiais pagrįstą ekonominės politikos koordinavimo stiprinimo metodą. Dauguma pasiūlymų yra susiję su visa ES, bet remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsniu euro zonai siūloma nustatyti griežtesnius reikalavimus.

Komunikate pabrėžiama, kad reikėtų naudotis visomis Sutartyje numatytomis priemonėmis. Prireikus esamos priemonės turėtų būti keičiamos ir papildomos. Komunikate raginama geriau užtikrinti Stabilumo ir augimo pakto reikalavimų laikymąsi ir pradėti taikyti makroekonominio disbalanso priežiūrą. Dėl to siūloma sukurti ekonominės politikos koordinavimui skirtą Europos semestrą, kad valstybės narės, rengdamos savo stabilumo ir konvergencijos programas, taip pat nacionalinius biudžetus ir nacionalines reformų programas, galėtų pasinaudoti išankstinio Europos lygmens koordinavimo galimybe. Galiausiai jame pateikiami principai, kuriais turėtų būti grindžiama euro zonos valstybėms narėms taikoma tvirta krizių valdymo sistema.

Tai plataus užmojo būtini planai, ir Komisija nori žinoti valstybių narių, Europos Parlamento ir suinteresuotųjų šalių nuomonę apie juos. Komisija per ateinančius mėnesius pateiks teisės aktų pasiūlymus šiems planams įgyvendinti.

II. PASAULINĖ FINANSŲ KRIZĖ ATSKLEIDĖ IR PABRĖŽĖ EUROPOS EKONOMIKAI KYLANČIUS SUNKUMUS

Per praėjusį dešimtmetį nebuvo pakankamai sumažinta valstybės skola. Nebuvo pakankamo įsipareigojimo vykdyti fiskalinį konsolidavimą, ypač ekonomikos pakilimo laikotarpiu. Kai kuriose valstybėse narėse pajamų augimas buvo laikinai padidėjęs dėl veiklos, iš kurios gaunami dideli mokesčiai ir kurią skatino spartus, bet netvarus augimas būsto, statybų ir finansinių paslaugų sektoriuose. Kadangi ištikus krizei šis makrofinansinis disbalansas staiga padidėjo, susijusių valstybių narių mokesčių pajamos sumažėjo ir paaiškėjo, kad pagrindinė fiskalinė būklė yra gerokai silpnesnė, nei tikėtasi. Europos Sąjungos valstybių biudžetų, kurie 2007 m. buvo beveik subalansuoti (-0,8 % BVP ES ir -0,6 % euro zonoje), deficitas 2010 m. turėtų siekti beveik 7 % BVP. Valstybės skola toliau didėja. Remiantis naujausiomis Komisijos tarnybų prognozėmis, 2011 m. valstybės skola sieks 84 % BVP (88 % BVP euro zonoje), ir nebeliks du dešimtmečius trukusio konsolidavimo rezultatų. Su finansiniu gelbėjimu susiję dideli neapibrėžtieji įsipareigojimai (siekiantys dar 25 procentinius punktus ES BVP) kelia papildomų rūpesčių ir didina ilgalaikes su visuomenės senėjimu susijusias fiskalines problemas.

Dėl kito makroekonominio ir finansinio disbalanso euro zonos ekonomika tapo dar labiau pažeidžiama. Dėl nuolatinių konkurencingumo skirtumų ir makroekonominio disbalanso euro zonoje kyla rizika Ekonominės ir pinigų sąjungos veikimui. Prieš krizę buvusios nedidelės finansavimo išlaidos sudarė sąlygas netinkamai skirstyti išteklius – dažnai ištekliai buvo neproduktyviai naudojami, ir dėl to kai kuriose valstybėse narėse pernelyg padidėjo vartojimas, formavosi būsto rinkos burbulai ir kaupėsi išorės bei vidaus skola. Prieš pat krizę konkurencingumo atotrūkis buvo didesnis nei kada nors anksčiau. Palyginti su 1999 m. buvusią subalansuotą būklę, einamosios sąskaitos perteklius euro zonoje nuolat kaupėsi ir 2007 m. buvo 7,7 % BVP, o bendras deficitas išaugo nuo 3,5 % BVP 1999 m. iki

9,7 % BVP 2007 m.¹. Dėl ekonomikos ir finansų krizės teko iš dalies iš naujo subalansuoti einamąsias sąskaitas. Bet pastarasis balansavimas yra tik iš dalies struktūrinis. Siekiant atlikti būtinus koregavimus, susijusius su išlaidomis ir darbo užmokesčiu, struktūrine reforma ir darbo jėgos bei kapitalo perskirstymu, reikia iš esmės perorientuoti politiką.

Graikijoje susidarius tokioms išskirtinėms aplinkybėms, kai nebuvo vykdoma griežta fiskalinė politika, nebuvo tinkamai reaguojama į didėjantį disbalansą, struktūrinius trūkumus ir klaidingų statistinių duomenų teikimą, šalį ištiko beprecedentė valstybės skolos krizė. Netikėtai paaiškėjo, kad pagrindinę viešųjų finansų būklę iš dalies lėmė tai, kad anksčiau buvo pateikiami neteisingi duomenys, bet iš tiesų tokia būklė daugiausia susidarė dėl netinkamos fiskalinės politikos. Nors tokia padėtis iš dalies galėjo susiklostyti dėl dabartinės ekonominės priežiūros sistemos trūkumų, tai aiškiai rodo, kaip svarbu užtikrinti, kad iš tikrųjų būtų laikomasi taisyklių. Ištikus išskirtinei valstybės skolos krizei ir euro zonai neturint jokių taisomųjų priemonių, valstybės narės sutarė dėl priemonių, skirtų Europos finansiniam stabilumui išsaugoti, paketo². Kad nė viena valstybė narė nebeatsidurtų tokioje padėtyje, šiuo komunikatu siekiama ryžtingai sustiprinti mūsų priežiūros mechanizmą. Bet krizė taip pat aiškiai parodė, kad reikalingos tinkamos priemonės, kurios padėtų valdyti euro zonos finansiniam stabilumui kylančią grėsmę.

III. EKONOMINĖS POLITIKOS KOORDINAVIMO STIPRINIMAS

III.1. Stabilumo ir augimo pakto laikymosi stiprinimas ir didesnis fiskalinės politikos koordinavimas

Stabilumo ir augimo pakto taisyklės ir principai yra tinkami ir pagrįsti. Bet nepaisant Pakto, pakilimo laikotarpiu valstybės narės nesukūrė tinkamos apsaugos. Biudžeto priežiūros prevencinio aspekto stiprinimas turi būti neatsiejama glaudesnio fiskalinės politikos koordinavimo dalis. Be to, reikia geriau laikytis taisyklių ir daugiau dėmesio skirti viešųjų finansų tvarumui.

Stabilumo ir konvergencijos programų rengimas ir vertinimas yra pagrindinė Pakto numatyto prevencinio darbo dalis. Jo poveikis ir veiksmingumas turėtų būti aiškiai stiprinamas suteikiant didesnę svarbą proceso *ex ante* aspektui ir nustatant, kad jis būtų privalomas. Pirmasis klausimas aptariamas toliau (III.3 skirsnyje) – numatoma pradėti taikyti „Europos semestrą“. Privalomąjį pobūdį būtų galima užtikrinti, pavyzdžiui, numatant galimybę netinkamos fiskalinės politikos atvejais taikyti palūkaninius indėlius, kai valstybių narių pažanga siekiant vidutinės trukmės tikslų nėra pakankama ekonomikos pakilimo laikotarpiais. Tam reikėtų antrinės teisės aktų pakeitimų.

Nacionalinės fiskalinės sistemos turi geriau atitikti ES biudžeto priežiūros prioritetus. Valstybės narės turėtų būti skatinamos į nacionalinę teisę integruoti Sutartyje numatytą patikimų viešųjų finansų užtikrinimo tikslą. Nacionalinė fiskalinė sistema – elementų, sudarančių nacionalinio fiskalinio valdymo pagrindą, rinkinys, t. y. konkrečios šalies institucinė politikos sistema, kuria remiantis formuojama fiskalinė politika nacionaliniu lygmeniu. Siekiant realiai užtikrinti ES ir nacionalinių fiskalinių sistemų papildomumą, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo Protokole Nr. 12 nustatyta prievolė valstybėms

¹ Čia nurodyti einamosios sąskaitos pertekliaus santykiai atitinka Vokietijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Austrijos ir Suomijos bendrą perteklių. Einamosios sąskaitos deficito santykiai atitinka Airijos, Graikijos, Ispanijos, Kipro ir Portugalijos bendrą deficitą.

² 2010 m. gegužės 9 d. Ekonomikos ir finansų reikalų tarybos išvados.

narėms įdiegti biudžeto procedūras, kuriomis būtų užtikrintas jų Sutarties įsipareigojimų dėl biudžeto drausmės laikymasis, galėtų būti tiksliai apibrėžta naudojant teisiškai privalomas priemones. Tomis priemonėmis būtų reikalaujama, pavyzdžiui, kad nacionalinės sistemos atitiktų daugiamečio biudžeto sudarymo procedūras, siekiant užtikrinti, kad būtų pasiekti vidutinės trukmės biudžeto tikslai.

Perviršinio deficito procedūra (PDP) – Stabilumo ir augimo pakto korekcinės funkcijos pagrindas. Bet PDP korekcinis aspektas pasireiškia per vėlai, kad valstybės narės būtų tinkamai skatinamos spręsti didėjančio fiskalinio disbalanso problemas. PDP veikimą galima būtų pagerinti paspartinus procedūras, ypač pakartotinai Pakto pažeidžiančių valstybių narių atžvilgiu. Tam prireiks antrinės teisės aktų pakeitimų.

Daugiau dėmesio reikėtų skirti valstybės skolai ir tvarumui. Pastarojo metu įvykiai parodė ne tik valstybių narių, kurių valstybės skola labai didelė, pažeidžiamumą, bet ir galimas neigiamas tarpvalstybinio masto pasekmes. Didelė skola kelia pavojų vidutinės trukmės ir ilgalaikėms augimo perspektyvoms ir neleidžia valdžios institucijoms vykdyti patikimos anticikliškos politikos tada, kai ji labiausiai reikalinga. Tai ypač aktualu turint omenyje didėjančią grėsmę viešųjų finansų tvarumui, įskaitant dėl neseniai priimtų bankų gelbėjimo paketų kylančią grėsmę, taip pat su visuomenės senėjimu susijusią grėsmę.

Reikėtų veiksmingai taikyti perviršinio deficito procedūros skolos kriterijų. Vykdamas PDP turėtų būti labiau atsižvelgiama į skolos ir deficito sąveiką, siekiant labiau skatinti vykdyti riziką ribojančią politiką. PDP turėtų būti pradėta toms valstybėms narėms, kurių skolos santykis viršija 60 % BVP, jei per konkretų laikotarpį (prieš PDP) skola nesumažinama iki priimtinos ribos. Konkrečiai, Komisija ir Taryba turėtų įvertinti, ar biudžeto deficito rodikliai atitinka nuolatinį ir tvarų valstybės skolos mažėjimą. Reikėtų deramai atsižvelgti į fiskalinę riziką, kylančią dėl tiesioginių ir netiesioginių įsipareigojimų. Atitinkamai, valstybėms narėms, kurių skola viršija 60 % BVP ribą, PDP turėtų būti nutraukta tik įvertinus numatomą skolos raidą ir riziką. Šis požiūris visiškai atitinka Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnį, ir tam reikėtų tam tikrų antrinės teisės aktų pakeitimų.

Siekiant užtikrinti geresnį Stabilumo ir augimo pakto taisyklių laikymąsi, daugiau dėmesio reikėtų skirti ES biudžeto naudojimui. Šiuo metu Sanglaudos fondo, kuriuo turi teisę naudotis tik keletas valstybių narių, įsipareigojimų sustabdymą galima svarstyti tik vėlyvajame PDP etape (Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 8 dalis).

Rengiant sprendimus dėl kitos finansinės programos, **reikėtų svarstyti galimybes užtikrinti, kad ES biudžeto išlaidomis būtų labiau ir tinkamesniu laiku skatinama laikytis reikalavimų.** Tikslas turėtų būti toks: laiku užtikrinti sąžiningas ir veiksmingas paskatas laikytis Stabilumo ir augimo pakto taisyklių. Nustačius, kad yra susidaręs perviršinis deficitas (pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 6 dalį), būtų galima taikyti daugiau sąlygų ir reikalauti valstybių narių persikirstyti lėšas viešųjų finansų kokybei gerinti.

Turėtų būti aiškesnis Sanglaudos politikos vaidmuo remiant valstybių narių veiksmus, skirtus struktūriniams trūkumams ir konkurencingumo problemoms spręsti. Būsimoje penktojoje sanglaudos ataskaitoje bus pateikti atitinkami pasiūlymai, visų pirma siekiant stiprinti institucinį gebėjimą ir viešojo administravimo institucijų veiksmingumą.

Įgyvendinant dabartinę finansinę programą, pakartotinių Pakto pažeidimų atveju reikėtų griežčiau ir visapusiškai laikantis taisyklių taikyti sustabdymo sąlygą dėl Sanglaudos fondo įsipareigojimų.

Esamų Stabilumo ir augimo pakto mechanizmų veikimo gerinimas

- Didinti stabilumo ir konvergencijos programų vertinimo veiksmingumą vykdant geresnį *ex ante* koordinavimą.
- Nacionalinės fiskalinės sistemos turi geriau atitikti ES biudžeto priežiūros prioritetus.

Didelės valstybės skolos mažinimas ir ilgalaikio fiskalinio tvarumo užtikrinimas

- Teikti didesnę svarbą Sutartyje nustatytam skolos kriterijui.
- Labiau atsižvelgti į skolos ir deficito sąveiką.

Tinkamesnės paskatos ir sankcijos siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi Stabilumo ir augimo pakto taisyklių

- Palūkaniniai indėliai netinkamos fiskalinės politikos atvejais.
- Griežtesnis ES išlaidų naudojimas, susietas su tam tikrų sąlygų vykdymu, siekiant užtikrinti, kad būtų geriau laikomasi Stabilumo ir augimo pakto taisyklių.
- Pakartotinių Pakto pažeidimų atvejais greitesnė reakcija ir griežtesnis Sanglaudos fondo reglamento taikymas.

III.2. Siekiant didesnės euro zonos šalių makroekonominių ir konkurencingumo pokyčių priežiūros

ES išsamioje Europos darbo vietų kūrimo ir ekonomikos augimo strategijoje „Europa 2020“ didelis dėmesys skirtas makroekonominiam ir struktūriniam disbalansui. „Europa 2020“ pateikiama išsami plataus užmojo strategija, kuria siekiama pažangaus, tvaraus ir integracinio ES ekonomikos augimo. Atsižvelgiant į krizę, joje naujai akcentuojamas Europos trūkumų, susijusių su makrofinansine priežiūra ir struktūrinėmis problemomis, šalinimas. Atsižvelgiant į glaudžias euro zonos šalių ekonomines ir finansines sąsajas ir jų poveikį bendrai valiutai, strategijoje „Europa 2020“ raginama kurti specialią politikos sistemą euro zonos šalių platesnėms makroekonominio disbalanso problemoms spręsti³. Todėl 2010 m. kovą Europos Vadovų Taryba paragino Komisiją iki 2010 m. birželio mėn. pateikti pasiūlymų dėl koordinavimo euro zonoje stiprinimo naudojantis naujomis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsnyje numatytais ekonominės politikos koordinavimo priemonėmis.

Susidaręs didelis ir nuolatinis makroekonominis disbalansas euro zonos valstybėse narėse gali pakenkti euro zonos sanglaudai ir trikdyti sklandų EPS veikimą. Siekiant išvengti didelio disbalanso euro zonoje, labai svarbu gilinti analizę ir pradėti taikyti ekonominę priežiūrą ne tik biudžetui, kad būtų sprendžiami su kitu makroekonominiu disbalansu, įskaitant konkurencingumo pokyčius ir pagrindines struktūrines problemas, susiję klausimai. Siūloma, naudojantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsniu, makroekonominio disbalanso tarpusavio vertinimą, kurį šiuo metu vykdo euro grupė, pakeisti euro zonos valstybių narių struktūriniu priežiūros sistema. Šia sistema būtų užtikrinta didesnė priežiūra, reiklesnis politikos koordinavimas ir griežtesni tolesnio stebėjimo mechanizmai, negu numatyta strategijoje „Europa 2020“ visų ES valstybių narių atžvilgiu. Kalbant apie ES fiskalinę sistemą, kuri taip pat taikoma visoms ES valstybėms narėms, euro zonos valstybėms narėms būtų taikomos griežtesnės taisyklės.

³ Komisija jau anksčiau ne kartą ragino siekti glaudesnio ir platesnio ekonominės politikos koordinavimo euro zonoje, įskaitant 2009 m. pranešimą apie euro zoną ir 2008 m. komunikatą „EPS@10: Ekonominės ir pinigų sąjungos laimėjimai ir uždaviniai po 10 metų nuo jos sukūrimo“.

Vienas iš priežiūros elementų – veiksmų poreikį nurodanti pažangos lentelė. Turėtų būti apibrėžta ir nuolat stebima pažangos lentelė, kuri parodytų išorės ir vidaus pokyčius. Ji apimtų tinkamą rodiklių rinkinį ir parodytų, *inter alia*, einamųjų sąskaitų, grynojo užsienio turto pozicijų, našumo, vieneto darbo sąnaudų, užimtumo, realiojo efektyviojo valiutos keitimo kurso, taip pat valstybės skolos ir privačiojo sektoriaus kredito ir turto kainų pokyčius. Būtų ypač svarbu anksti nustatyti spartų turto kainų augimą ir pernelyg didelį kredito augimą, kad vėliau būtų išvengta brangiai kainuojančio fiskalinio ir išorės disbalanso koregavimo. Šios analizės pagrindu susijusiai (-oms) valstybei (-ėms) narei (-ėms) būtų rengiamos rekomendacijos dėl prevencinių ar korekcinų priemonių.

Kalbant apie euro zoną, Komisija taip pat bendrai vertins makroekonominio disbalanso raidą ir perspektyvas. Vertindama visą euro zoną ir atskiras valstybes nares, Komisija turėtų vertinti bet kokio įmanomo makroekonominio disbalanso, keliančio grėsmę tinkamam euro zonos veikimui, riziką. Tokiu atveju Komisija atliktų išsamesnę su didėjančiu disbalansu sietinos rizikos analizę. Ši analizė bus pagrindas politikos kryptims formuoti. Taryba, balsuojant tik euro zonos valstybių narių atstovams, turėtų paraginti susijusią (-as) valstybę (-es) narę (-es) imtis veiksmų, reikalingų susidariusiai padėčiai ištaisyti. Jeigu valstybė(s) narė(s) per nustatytą laikotarpį nesiimtų tinkamų priemonių pernelyg dideliame disbalansui ištaisyti, Taryba, siekdama užtikrinti tinkamą EPS veikimą, galėtų padidinti susijusios valstybės narės priežiūrą ir, remdamasi Komisijos pasiūlymu, galėtų priimti sprendimą pateikti konkrečias rekomendacijas dėl ekonominės politikos. Prireikus Komisija naudotųsi galimybe išankstinius išpėjimus tiesiogiai pateikti euro zonos valstybei narei. Prireikus rekomendacijos taip pat galėtų būti teikiamos visai euro zonai.

Siekiant užtikrinti veiksmingą poveikį makroekonominio disbalanso ir su juo susijusių pagrindinių struktūrinių priežasčių atžvilgiu, gali prireikti prevencinių ir korekcinų priemonių įvairiose politikos srityse. Priešingai nei paviršinio deficito ištaisymo atveju, ekonominės politikos poveikis išorės disbalanso raidai yra netiesioginis ir vėlyvas. Todėl, priklausomai nuo konkrečių susijusios šalies ekonomikai kylančių sunkumų, rekomendacijose dėl politikos galėtų būti aptariamasi tiek pajamos, tiek išlaidos fiskalinės politikos srityje (atsižvelgiant į Stabilumo ir augimo paklą), nes krizė parodė, kad valdžios sektoriaus pajamų struktūros raida taip pat yra svarbus galimo disbalanso rodiklis. Šiomis aplinkybėmis rekomendacijose galėtų būti aptariamas darbo, produktų ir paslaugų rinkų veikimas laikantis bendrų ekonominės politikos ir užimtumo gairių. Jose taip pat turėtų būti aptarti makrolygio rizikos ribojimo aspektai siekiant užkirsti kelią pernelyg dideliame kredito augimui ar dideliems turto kainų pokyčiams arba juos pristabdyti, remiantis būsimos Europos sisteminės rizikos valdybos analize.

Euro zonos makroekonominių pokyčių priežiūros stiprinimas ir didinimas

- Atsižvelgiant į strategiją „Europa 2020“, kurti euro zonos valstybių narių griežtesnės ir didesnės makroekonominės priežiūros sistemą reglamento forma, remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsniu.
- Kurti rodiklių pažangos lentelę siekiant nustatyti išpėjimo dėl didelio disbalanso ribas.
- Rengti konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas.
- Priimti oficialius Tarybos aktus, Taryboje balsuojant tik euro zonai priklausančių valstybių narių atstovams.

III.3. Integruotas ES ekonominės politikos koordinavimas. „Europos semestras“

Siekiant užtikrinti labiau integruotą ekonominės politikos priežiūrą, pagal iniciatyvą „Europa 2020“ pasiūlyta sinchronizuoti ES valstybių narių fiskalinės ir struktūrinės politikos vertinimą. Į didesnio masto makroekonominės priežiūros rezultatus taip pat turėtų būti atsižvelgiama formuluojant fiskalinės politikos rekomendacijas pagal Stabilumo ir augimo paklą. Visų pirma dėl atsiradusio didelio makroekonominio disbalanso gali prireikti nustatyti didesnius biudžeto tikslus. Panašiai, vertindama didelio disbalanso riziką ir priimdama sprendimą dėl tinkamo politinio atsako, Komisija turėtų atsižvelgti į susijusią Europos sisteminės rizikos valdybos informaciją. Europos sisteminės rizikos valdybos išpėjimai ir rekomendacijos, skirtos vienai ar kelioms valstybėms narėms, turėtų būti laikomos bendru reikalu – valstybės narės turėtų daryti viena kitai tinkamą spaudimą imtis taisomųjų veiksmų. Dėl integruotos priežiūros ciklo naudojant „Europos semestrą“ turėtų būti lengviau užtikrinti skirtingų ekonominės priežiūros sistemų sąveiką ir darną.

Prevencija yra veiksmingesnė už koregavimą. Dabartinį ekonominės priežiūros ciklą iš esmės sudaro ekonominės politikos atitikties Stabilumo ir augimo pakto taisyklėms ir bendroms ekonominės politikos gairėms *ex post* vertinimas. Remiantis biudžeto ir ekonominės priežiūros *ex ante* aspektu, kurio šiuo metu trūksta, būtų galima formuluoti tikras gaires, atsižvelgiant į visos Europos padėtį, o vėliau jomis būtų remiamasi formuojant vidaus politiką. Tinkamesniu laiku rengiamos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos būtų naudingos visais priežiūros aspektais – fiskaliniu, makrofinansiniu ir struktūriniu.

Išankstinio nacionalinių biudžetų tarpusavio vertinimo sistema padėtų nustatyti neatitikimus ir didėjančią disbalansą. Siekiant užtikrinti teisingus ir tikslus duomenis, būtina sustiprinti Eurostato įgaliojimą tikrinti nacionalinius statistinius duomenis, atsižvelgiant į naujausią Komisijos pasiūlymą. Labai svarbu šį pasiūlymą kuo greičiau įgyvendinti, nes tai pagerins pranešamų duomenų apie viešuosius finansus kokybę. Anksčiau pradėjus spręsti didėjančio fiskalinio disbalanso problemą, bus lengviau jį panaikinti ir bus išvengta didelės rizikos makroekonominiam stabilumui ir fiskaliniam tvarumui. Stabilumo ir konvergencijos programos turėtų būti teikiamos pirmąjį pusmetį, o ne metų pabaigoje, kaip yra dabar. Nepažeidžiant jokių nacionalinių parlamentų prerogatyvų, išankstinis tarpusavio vertinimas suteiktų orientacinio pobūdžio informacijos rengiant kitų metų nacionalinius biudžetus.

Remiantis nacionalinėmis stabilumo programomis ir Komisijos prognozėmis **turėtų būti atliekamas horizontalus euro zonos fiskalinės politikos vertinimas.** Euro zonoje atsiradus didelei ekonominei įtampai, kai dėl atskirų valstybių narių vykdomų plataus masto fiskalinės politikos priemonių galimas didelis netiesioginis poveikis kitoms šalims, ypatingas dėmesys turėtų būti skirtas bendrai euro zonos politikai. Kitų metų biudžeto planuose esant akivaizdžių neatitikimų, būtų galima rekomenduoti planus patikslinti. Naujoje tvirtesnio koordinavimo

sistemoje euro grupė turėtų atlikti svarbų vaidmenį ir prireikus turėtų priimti oficialius sprendimus, kaip nustatyta Lisabonos sutartyje.

„Europos semestras“ turėtų apimti biudžeto ir struktūrinės politikos priežiūros ciklą. Jis prasidėtų metų pradžioje atliekant horizontalią peržiūrą, kurios pagrindu Europos Vadovų Taryba, remdamasi Komisijos pateiktais analitiniais duomenimis, nustatytų pagrindines ES ir euro zonai kylančias ekonomines problemas ir pateiktų strategines gaires dėl politikos. Valstybės narės atsižvelgtų į šios horizontalios peržiūros išvadas rengdamos savo stabilumo ir konvergencijos programas ir nacionalines reformų programas. Stabilumo ir konvergencijos programos ir nacionalinės reformų programos būtų skelbiamos tuo pačiu metu, tai suteiktų galimybę rengiant biudžeto strategiją ir tikslus atsižvelgti į reformų poveikį augimui ir biudžetui. Valstybės narės taip pat būtų skatinamos, visapusiškai laikantis nacionalinių taisyklių ir procedūrų, į šį procesą įtraukti nacionalinius parlamentus prieš pateikiant stabilumo ir konvergencijos programas ir nacionalines reformų programas ES lygmenis daugiašalei priežiūrai. Taryba, remdamasi Komisijos vertinimu, vėliau pateiktų savo vertinimą ir rekomendacijas tuo metu, kai svarbūs sprendimai dėl biudžeto dar rengiami nacionaliniu lygmeniu. Šiame procese turėtų būti užtikrintas tinkamas Europos Parlamento dalyvavimas.

„Europos semestru“ siekiama užtikrinti geresnę fiskalinės politikos koordinavimo ex ante integraciją

- Derinti stabilumo ir konvergencijos programų ir nacionalinių reformų programų pateikimo ir svarstymo laiką, siekiant įvertinti bendrą ekonominę situaciją ir labiau suderinti laiką su nacionaliniais biudžeto ciklais.
- Užtikrinti, kad Europos Vadovų Taryba ir Taryba, remdamasi Komisijos vertinimu, laiku pateiktų veiksmingų politikos patarimų.

→ Veiksmingesnė integruota priežiūra suteikiant galimybę visapusiškai pasinaudoti tarpusavio vertinimu.

III.4. Siekiant euro zonos valstybių narių tvirtos krizių valdymo sistemos

Graikiją ištikusi krizė parodė, kad euro zonos valstybėms narėms reikalinga tvirta krizių valdymo sistema.

Iš tiesų dėl finansinių sunkumų vienoje valstybėje narėje gali kilti pavojus visos euro zonos makrofinansiniam stabilumui. Ši krizė parodė, kad be pirmiau aptartų priežiūros, prevencijos ir koregavimo priemonių, būtina turėti tvirtą krizių valdymo sistemą. Naudojant ES mokėjimų balanso paramos priemonę, finansinių sunkumų patiriančioms euro zonai nepriklausančioms valstybėms narėms suteikta svarbi parama. Netikrumas dėl galimybės suteikti finansinę pagalbą Graikijai ir dėl tokios pagalbos teikimo sąlygų neigiamai paveikė kitas valstybes nares, ir kilo rizika visos euro zonos finansiniam stabilumui.

Siekiant vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu užtikrinti euro zonos finansinį stabilumą, būtinos aiškos ir patikimos procedūros dėl finansinės paramos teikimo didelių finansinių sunkumų patiriančioms euro zonos valstybėms narėms

Euro zonos finansinį stabilumą padėtų sustiprinti gerai suplanuotos sąlyginės finansinės pagalbos teikimo sistema, kartu išvengiant pavojaus dėl galimo neatsakingo požiūrio. Šio euro zonos krizės sukeltų problemų sprendimo mechanizmo pagrindą sudaro griežtos sąlygos ir palūkanų normos, kuriomis skatinama atkurti galimybes gauti finansavimą rinkos

sąlygomis, kartu užtikrinant finansinės paramos veiksmingumą. Kai krizės prevencija nesėkminga ir įrodomas objektyvus poreikis gauti finansavimą, pagalba turėtų būti leista pasinaudoti tik kraštutiniu atveju, nebeturint kitos išeities, siekiant užtikrinti visos euro zonos finansinį stabilumą. Pagalba būtų suteikta pagal išsamią programą, kuriai įgyvendinti reikia daug pastangų ir kuri susieta su politikos sąlygomis; ja būtų užtikrinta, kad pagalbos laikotarpiu bus atliktas būtinas (fiskalinis ir struktūrinis) koregavimas siekiant užtikrinti mokumą ilguoju laikotarpiu ir taip palengvinti kuo greitesnį galimybių gauti finansavimą rinkos sąlygomis atkūrimą.

Finansinė pagalba turėtų būti teikiama paskolų forma. Skolinimas euro zonos valstybei narei, kitaip nei jos skolos prisiėmimas, neprieštarauja Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 125 straipsniui. Politikos programa ir susijusios sąlygos turėtų būti nustatytos laikantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 136 straipsnio. ES mokėjimų balanso parama euro zonai nepriklausančioms valstybėms narėms parodė, kad bendra sistema, kai ES išleidžia skolos priemones skubioms paskoloms finansuoti, yra geras palyginti veiksmingo valdymo ir Tarybos vykdomos politinės priežiūros derinys.

Politikos sąlygomis turi būti siekiama pirmiausia šalinti pagrindinį disbalansą susijusioje valstybėje narėje, kad būtų užtikrintas sklandus EPS veikimas. Paprastai sąlygos būtų susijusios su tinkamu tokių elementų, kaip fiskalinis konsolidavimas ir fiskalinio valdymo stiprinimas, įskaitant mokesčių politiką, derinimą; finansų sektoriaus stabilizavimą, kai pagrindinė viešųjų finansų problemų priežastis yra finansų sektoriaus sunkumai; taip pat platesnio masto politinėmis intervencijos priemonėmis makroekonominiam stabilumui ir išorės tvarumui atkurti. Be biudžeto, pirmenybė turėtų būti teikiama makroekonominio disbalanso problemoms spręsti, įskaitant konkurencingumo pokyčius ir pagrindines struktūrines problemas. Tam reikės griežtesnės priežiūros, reiklesnio politikos koordinavimo ir griežtesnių tolesnio stebėjimo mechanizmų, siekiant užtikrinti, kad būtinos struktūrinės reformos būtų sparčiai įgyvendintos.

Remdamasi Komisijos pasiūlymu, gegužės 9 d. ECOFIN taryba nusprendė kurti laikiną Europos stabilizavimo mechanizmą, kuriuo siekiama reaguoti į neatidėliotinas krizės sukeltas problemas. Jis buvo platesnio paketo, apimančio tvirtus išipareigojimus prireikus vykdyti fiskalinį konsolidavimą ir TVF įprastinių mechanizmų naudojimą pagal naujausias Europos programas, dalis.

Šis mechanizmas sukurtas siekiant imtis veiksmų dabartinėmis išskirtinėmis aplinkybėmis, ir pagal jį numatyta iki 500 mlrd. EUR bendra finansinės paramos suma. Finansinė pagalba bus susieta su griežtomis sąlygomis, teikiant bendrą ES ir TVF paramą, ir jos atžvilgiu bus taikomos panašios į TVF sąlygos. Mechanizmas bus finansuojamas iš dviejų vienas kitą papildančių šaltinių. Pirmia, remiantis Tarybos reglamentu, grindžiamu Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 122 straipsnio 2 dalimi, galima mobilizuoti iki 60 mlrd. EUR. Be to, euro zonos valstybės narės pasirengusios tarpvyriausybiniu susitarimu pagrindu papildyti šiuos išteklius naudojantis specialiosios paskirties įmone. SPI galėtų pasiskolinti iki 440 mlrd. EUR naudodamasi dalyvaujančiųjų valstybių narių finansinėmis garantijomis.

Šis mechanizmas iš esmės atitinka pagrindinius nuolatinio ir patikimo krizės sukeltų problemų sprendimo mechanizmo principus. Todėl Komisija mano, kad dabar svarbiausias prioritetas – užtikrinti visapusišką šio mechanizmo veikimą. Remdamasi šia patirtimi, Komisija ketina vidutinės trukmės arba ilguoju laikotarpiu pateikti pasiūlymą dėl nuolatinio krizės sukeltų problemų sprendimo mechanizmo.

IV. TOLESNI ŽINGSNIAI

Komisija rengs šiame komunikate nurodytus reformų pasiūlymus, laikydamasi Sutartyje nustatytų įsipareigojimų. Jos nuomone, svarbu greitai įgyvendinti šiame komunikate numatytą reformų darbotvarkę: dėl dabar susiklosčiusios ekonominės padėties reikia imtis skubių veiksmų siekiant įgyvendinti siūlomas priemones, skirtas ES ir euro zonos ekonominiam valdymui gerinti. Pirmasis Europos semestras turėtų prasidėti nuo 2011 m. pradžios.

Komisija pasirengusi greitai parengti teisės aktų pasiūlymus, įskaitant Stabilumo ir augimo pakto pagrindžiančių reglamentų dalinį pakeitimą, siekiant euro zonoje užtikrinti didesnę prevenciją ir koreguoti makroekonominį disbalansą, ir sukurti labiau nuolatinio pobūdžio krizių valdymo sistemą.